

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΦΙΛΙΚΟΥ ΞΑΝΘΟΥ

Ἐκ τῶν τριῶν ἰδρυτῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας (Σκουφᾶ, Τζακάλωφ καὶ Ξάνθου) ἀτυχῶς μόνον ὁ Ξάνθος ἐξέδωκε τῷ 1845 τὰ Ἀπομνημονεύματά του¹, καὶ ταῦτα ἐν εἰδει εἰσαγωγῆς εἰς τὰ συνεκδιδόμενα ἐπίσημα σχετικὰ ἔγγραφα τὰ παρ' αὐτοῦ κατεχόμενα. Ἴσως δὲ καὶ τὰ λεγόμενα Ἀπομνημονεύματα ταῦτα δὲν θὰ τὰ ἐξέδιδεν, ἂν δὲν ἠδικοῦτο εἰς τὸ ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ φιλικοῦ Π. Ἀναγνωστοπούλου καταρτισθὲν Δοκίμιον περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας τοῦ Ι. Φιλήμονος².

Πρὶν ἢ προβῆ εἰς τὴν δημοσίευσιν ταύτην ὁ Ξάνθος εἶχε φαίνεται υποβάλει τὰ παρ' αὐτῷ ἔγγραφα τῷ Ι. Φιλήμονι, διὸ οὗτος, πάνυ φιλοτίμως, ἔσπευσε καὶ διὰ τοῦ «Αἰῶνος»³ ἐπηνώρθωσε τὸ ἀδίκημα, ὅπως κατόπιν ἔπραξε τοῦτο καὶ εἰς τὸ Ἱστορικὸν τοῦ Δοκίμιον⁴.

Ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη ὁμῶς κατέχει ἀνέκδοτον αὐτόγραφον Ὑπόμνημα⁵ τοῦ Ἐμμ. Ξάνθου, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος στρεφόμενον, ἀλλ' ἄρτιώτερον καὶ γεγραμμένον οὐχὶ δι' ἐπανορθωτικὴν, ὅπως τὰ Ἀπομνημονεύματα, αἰτίαν.

Τοῦ Ὑπομνήματος τούτου προτάσσονται τὰ ἐξῆς :

«Ἡ ἐξιστόρησις αὕτη, ἀπὸ φύλλα εἴκοσι, ἐγράφη παρὰ τοῦ ἀοιδίου Ἐμμανουὴλ Ξάνθου, κατὰ τὴν εἰς Τελέγκαν χωρίον τοῦ θέματος Πράχουρας τῆς Βλαχίας διατριβὴν του, τῷ 1835 ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ. Ἐσφραγίσθη δὲ καὶ ἐπικυροῦται τῇ ὑπογραφῇ τοῦ ὑποφαινομένου τὸ ἀληθὲς καὶ ἀγνὸν τῆς αὐτογραφίας : τῷ ωνδψ⁶ φευρ. ιγῆ Βουκουρέστι. Γρηγόριος Θεοχάρης».

¹ «Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας» (Ἀθῆναι 1845).

² «Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας» (Ναύπλιον 1834).

³ «Αἰὼν» τοῦ 1839, ἀριθ. 48 καὶ 49.

⁴ «Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» τόμ. Α' καὶ Β' (Ἀθῆναι 1859).

⁵ Τοῦτο εἰς τὸ Τμήμα τῶν χειρογράφων φέρει τὸν ἀριθ. 48 ἐν τῷ φακέλλῳ 1557.

⁶ Προφανῶς 1854.

Ἔπεται ἡ σφραγὶς του, μεθ' ἣν, ἀντίγραφον ἐπιστολῆς του, δι' ἧς παρακαλεῖται ὁ κ. Χριστόδουλος Κ. Τισσαμενὸς νὰ δωρήσῃται τὸ ἔργον τοῦ Ξάνθου «ὅπου ἀνήκει, πρὸς μνημεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς».

Ἡ προσφορὰ τοῦ κ. Θεοχάρους εἶναι εὐπρόσδεκτος βεβαίως ὡς καὶ ἡ διαβεβαίωσις αὐτοῦ, ὅτι πρόκειται περὶ «ἀληθοῦς καὶ ἀγνῆς αὐτογραφίας». Τὸ τελευταῖον ὅμως τοῦτο εἶναι κατάδηλον καὶ δι' ἄλλων λόγων καὶ διότι ὁ γραφικὸς χαρακτῆρ τοῦ Ἐμμανουὴλ Ξάνθου εἶναι πασίγνωστος εἰς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένους.

Ἐν τέλει ὑπάρχει γεγραμμένον διὰ χειρὸς ἐπίσης τοῦ Ξάνθου καὶ τὸ γνωστὸν ἐπίγραμμα εἰς Νικ. Σκουφᾶν, ἔργον τοῦ Ζαχαρίου Αἰνιᾶνος.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

[Ἐμμ. Ξάνθου αὐτόγραφον Ἱστορικὸν Ὑπόμνημα περὶ τῆς συστάσεως τῆς Ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν].

«Σεβαστέ μοι Κύριε,

Εὐγνωμονῶν διὰ τὰ πρὸς με δειγμάτα τῆς φιλίας σας, σπεύδω νὰ εὐχαριστήσω τὴν περιέργειάν σας, κατὰ τὴν ζήτησίν σας, μὲ τὴν σύντομον μὲν, ἀλλὰ εἰλικρινῆ καὶ ἀκριβῆ περιγραφὴν τῶν μεγάλων συμβάντων τὰ ὅποια, θεῖα βοήθεια, ἔφεραν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Πατρίδος μας καὶ πολιτικὴν ἐλευθερίαν τῶν ὁμογενῶν μας διὰ τῆς μυστικῆς ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1814: τρεῖς φίλοι ὀνομαζόμενοι: Ἐμμανουὴλ Ξάνθος Πάτριος, Νικόλαος Σκουφᾶς ἐκ τῆς Ἄρτης καὶ Ἀθανάσιος Σακάλωφ Ἰωαννίτης ἐκ τοῦ γένους τοῦ περιφήμου Τεκελῆ, εὐρεθέντες εἰς Ὀδησσόν, καὶ εἰς τὰς συναναστροφάς των ταλανίζοντες τὴν τύχην τοῦ ἔθνους μας, καὶ μεμψόμενοι τὴν ἀδιαφορίαν ἣν οἱ βασιλεῖς εἰς τὸ Κογγρέσο τῆς Βιέννης, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος, ἔδειξαν δι' αὐτό, φλεγόμενοι δὲ ἀπὸ φιλογένειαν καὶ ἔθνικὴν φιλοτιμίαν, ἔτι δὲ σκεπτόμενοι κατὰ βάθος τὸν χαρακτῆρα τῶν νῦν Ἑλλήνων καὶ τὰς πηγὰς τῆς δυνάμεώς των, τὴν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν τῶν τυράννων Τούρκων, καὶ τὰς διαθέσεις τῶν διαφόρων χριστιανικῶν ἔθνῶν τῆς

Ευρώπης, ἐνθουμούμενοι δὲ καὶ τὰ τολμηρὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἀειμνήστου καὶ ἐνδόξου Ρήγα Βελεστενλή, ἀποφάσισαν νὰ συστήσωσι μίαν ἑταιρίαν μυστικὴν καὶ νὰ εἰσάξωσιν εἰς αὐτήν, εἰ δυνατόν, ὅλους τοὺς ἐκλεκτοὺς τῶν ὁμογενῶν, διὰ νὰ συνεργήσωσι μόνοι τοὺς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ματαίως πρὸ πολλῶν χρόνων ἤλπιζαν ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαϊοὺς βασιλεῖς χριστιανούς.

Ἀποφάσισαν λοιπὸν αὐτοὶ οἱ φίλοι νὰ σχεδιάσωσι τοὺς κανόνας ταύτης τῆς ἑταιρίας, τὴν ὁποίαν καὶ Ἑταιρίαν τῶν Φιλικῶν ὠνόμασαν, δανεισθέντες πολλοὺς κανόνας ἀπὸ τὴν ἑταιρίαν τῶν Φραγκ-Μασόνων, εἰς ἣν ὁ Ξάνθος πρὸ τινος χρόνου εἶχεν ἔμβη εὐρεθεῖς εἰς μίαν τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας νῆσον.

Σχεδιάσαντες λοιπὸν τοὺς κανόνας ἦτοι τὴν λεγομένην κατήχησιν καὶ κατηγήσαντες ἀλλήλους περὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1814 ἀνεχώρησαν, ὁ μὲν Σκουφᾶς καὶ Σακάλωφ διὰ τὴν Μόσχαν, ὁ δὲ Ξάνθος διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀφοῦ πρῶτον ὠρκίσθησαν διὰ νὰ συνεργῶσι συμφῶνως ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τοῦ ἔθνους συμφέροντος, καὶ εἰς οἵανδήποτε περιστάσιν εὐρεθῶσι, νὰ ὑποφέρωσιν ὅλα ὅσα ἐδύναντο δεινὰ, ἐνεκα τούτου, νὰ τοῖς συμβῶσι, καὶ νὰ φυλάξωσιν ἀλληλογραφίαν ἀκριβοῦς τῶν πρακτέων των.

Κατὰ τὸ 1815 περὶ τὸ φθινόπωρον, οἱ ῥηθέντες ἀδελφοὶ εἰς Μόσχαν ἀποφάσισαν νὰ κάμωσι δοκιμὴν νὰ κατηγήσωσι μερικοὺς τῶν ἐκεῖ φιλογενεστέρων ὁμογενῶν ὅσους προετοιμάσαντες μὲ λόγους φιλογενείας ἐγνώρισαν ὅτι ἐπεθύμουν τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν τοῦ ἔθνους.

Μεταξὺ τούτων λοιπὸν ὁ πρῶτος ὅστις ἐκατηχήθη ἐστάθη ὁ μακαρίτης Γεώργιος Σέκερης Πελοποννήσιος, νέος μὲ παιδείαν καὶ χρηστοθέστατος, (ὅστις καὶ ἐνδόξως ἀγωνισθεῖς εἰς τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπέθανεν ὑπὲρ Πατρίδος). Αὐτὸ ἔγεινε τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τὴν 26ην Ὀκτωβρίου, διὰ τοῦτο καὶ ἐκανονίσθη νὰ ἐορτάζη ἡ ἑταιρία αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ὡς ἡμέραν ἐπίσημον, καθ' ἣν πρῶτον εἰσήχθη ὁμογενὴς εἰς τὴν συνομοσίαν, καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τὴν 23ην Ἀπριλίου εἰς μνήμην τοῦ ὀνόματός του.

Ἰδόντες οἱ δύο ῥηθέντες ἀρχηγοὶ ὅτι ἡ κατήχησις ἔκαμεν ἐντύπωσιν καὶ ἐνθουσίασεν ὅσον ἦτο ἐπιθυμητὸν εἰς τὸν πρῶτον κατηχηθέντα, ἐπεχειρίσθησαν τὴν κατήχησιν καὶ εἰς ἄλλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Ἀντώνιον Κομιζόπουλον ἐκ Φιλιππουπόλεως, τὸν ὅποιον δοκιμάσαντες

καὶ εὐρόντες νέον χρηστοθήθη καὶ ἔντιμον, ἐφανέρωσαν εἰς αὐτὸν τὸν ἑαυτὸν τους ὅτι ἦτον ἀρχηγοί, καὶ οὕτω τὸν ἐδέχθησαν ὡς μέλος τῆς μυστικῆς Ἀρχῆς. Ὁ δὲ ῥηθείς Σέκερης ἀναχωρήσας ἀπὸ τὴν Μόσχαν διὰ τὰ Παρίσια ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Βιέννην τῆς Αὐστρίας, ὅπου ἀνταμώσας τὸν Ἄνθιμον Γαζῆν ἐτοιμαζόμενον νὰ ἀπέλθῃ νὰ συστήσῃ τὸ σχολεῖον εἰς τὸ Πήλιον ὄρος τῆς πατρίδος του, τῷ ἐφανέρωσεν ὅτι ὑπάρχει μία ἐταιρία μυστικὴ περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ Γένους, μέλη τινὰ τῆς ὁποίας εὐρίσκοντο εἰς Ῥωσίαν, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν κατηχήσῃ ἢ νὰ τῷ εἴπῃ ἄλλο τι.

Ἔως τὸσον εἰσακουσθέντες διὰ γραμμάτων οἱ ἐν Μόσχῃ ἀρχηγοὶ μετὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδέλφου των Ξάνθου, ἀπεφάσισαν ἵνα ὁ εἰς τούτων νὰ καταβῆ εἰς Ὀδησσόν, ὁ δὲ ἄλλος νὰ μείνῃ εἰς Μόσχαν, καὶ ὁ τρίτος νὰ μείνῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ ἐνεργῶσιν ἀόκνως καὶ μὲ πρόοδον εἰς τὸ μέγιστον τοῦτο ἐπιχείρημα.

Ὁ Σκουφᾶς ἦλθεν εἰς Ὀδησσόν, ὅστις οἴκησεν παρὰ τῷ Ἀθηνασίῳ Σέκερῃ ἀδελφῷ τοῦ ῥηθέντος πρώτου κατηχηθέντος, καὶ, ἐνεργῶν τὰ τῆς ὑπουργείας του, ἐκατήχησε καὶ αὐτὸν καὶ κρίνας τον ἄξιον τῷ ἐφανέρωσε τὴν ἀρχήν, καὶ ἐτάχθη καὶ αὐτὸς εἰς τὰ μέλη τῶν ἀρχηγῶν. Ἐκατήχησε προσέτι καὶ ἄλλους ὁμογενεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Παναγιώτης Ἀναγνωστόπουλος Πελοποννήσιος νέος καλῶν μὲν ἠθῶν καὶ μὲ ἐνθουσιασμόν, ἀλλὰ πολλὰ αὐστηρὸς καὶ ἀδυσόπητος εἰς τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν τούτῳ ἦλθον ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μερικοὶ Καπιτάνοι Γραικοὶ δουλεύσαντες τοὺς Ῥώσους εἰς τὴν Ἐπτάνησον ἐν καιρῷ πολέμου κατὰ τῶν Τούρκων τοῦ 1806 μέχρι τοῦ 1812. Ἀπερχόμενοι εἰς Πετρούπολιν διὰ νὰ ζητήσωσι διὰ μέσου τοῦ Κόμητος Καποδίστρια ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον ἀντιμισθίαν τῶν δουλεύσεών των. Αὐτοὶ ἦτον οἱ κύριοι Χριστόφορος Περραιβός, Ἀναγνώστης Παππα-Γεωργίου Ἀναγνωσταρᾶς λεγόμενος Πελοποννήσιος, περίφημος ἀντάρτης κατὰ τῶν Τούρκων καὶ σύντροφος τοῦ περιφήμου Ζαχαριᾶ, Χριστόφορος Χρυσοσπάθης, καὶ ὁ Παναγιώτης Δημητρακόπουλος, ἐκ τῆς Μάνης, καὶ ὁ καπετὰν Ἰωάννης Φαρμάκης Ὀλύμπιος, περίφημος ἀντάρτης κατὰ Ἀλῆ πκσᾶ Ἰωαννίνων καὶ συνεργὸς τοῦ περιφήμου Παπα-Ευθυμίου. Αὐτοὺς ὁ Σκουφᾶς ὑπεδέχθη εἰς Ὀδησσόν καὶ περιποιηθεὶς τοὺς ἐκατήχησε καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ἐταιρίαν, χωρὶς νὰ τοῖς φανερῶσῃ τὴν Ἀρχήν. Καθ' εἰς ἡμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι αὐτοὶ οἱ φυσικοὶ ἐχθροὶ τῶν τυράννων ἐδέχθησαν μὲ

ἐνθουσιασμόν αὐτὸ τὸ σύστημα, καὶ ἐραντάσθησαν ὅτι τοῦτο ἦτο ἐπιχείρημα τῆς Ῥωσσίας καὶ ἐστάθησαν πολλὰ πιστοὶ εἰς τὸν ὄρκον τους.

Ἀναχωροῦντες δὲ αὐτοὶ διὰ τὴν Μόσχαν, ἔλαβον συστατικὰ γράμματα παρὰ τοῦ Σκουφᾶ πρὸς τὸν ἐκεῖ Σακάλωφ, τοὺς ὁποίους αὐτὸς ὑπεδέχθη καὶ ἐπεριποιήθη ὡς ἐσύμφερε, καὶ γνωρισθεὶς μὲ αὐτούς ὡς ἀπλοῦς ἀδελφὸς τῆς ἐταιρίας, τοὺς ἐσύστησεν εἰς διαφόρους ἐκλεκτοὺς Γραικοὺς καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν μακαρίτην Πρίγκηπα Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον Φυραρῆν· αὐτοὶ δὲ ἐκατήχησαν καὶ αὐτὸν καὶ ἄλλους, εἰς τρόπον ὥστε εἰς Μόσχαν ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐκλεκτοὶ Γραικοὶ ἐγέναν συνομόται.

Ἐλθόντος δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος τότε καὶ τοῦ Καποδίστρια εἰς Μόσχαν οἱ ῥηθέντες ἀντάρται ἀδελφοὶ ἐπαρρησιάσθησαν εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ Κόμητος, καὶ εὐεργετηθέντες, ἀνεχώρησαν ἐπιστρέψαντες εἰς Ὀδησσόν.

Ἐν τούτοις περὶ τὸ 1816 εἶχεν ἔλθει εἰς Ὀδησσὸν εἰς διεφθαρμένον ἀγύρτης Νικόλαος Γαλάτης Ἐπτανήσιος Ἰθακήσιος, ὅστις ἐπαινείτο ὡς συγγενὴς τοῦ Κόμητος, καὶ ὅτι διὰ ὑποθέσεις σημαντικὰς, ἔλεγεν, ἔχει σκοπὸν νὰ ἀπέλθῃ εἰς Πετρούπολιν πρὸς ἐντάμωσίν του. Ὁ Σκουφᾶς ἄγρυπνος παρατηρητὴς ὄλων τῶν ὁμογενῶν, ἐπρόσεξε καὶ εἰς αὐτόν, μὲ τὸν ὁποῖον φιλιωθείς, ἐστοχάσθη νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὴν ἐταιρίαν· αὐτὸς δὲ ἐμβαίνων ὑπεσχέθη νὰ ἐνεργήσῃ, μεγάλα πράγματα, καὶ ὁ Σκουφᾶς τὸν ἐφοδίασε μὲ ἔξοδα καὶ μὲ συστατικὰ εἰς τὸν ἐν Μόσχᾳ Σακάλωφ, εἰς τὸν Νικόλαον Πατζιμάδην, εἰς τὸν Ἀντώνιον Κομιζόπουλον καὶ εἰς ἄλλους, οἵτινες τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ πολλὴν περιποίησιν, καὶ τῷ εὐκόλυναν τὴν ὁδηπορίαν του εἰς Πετρούπολιν, ὅπου φθάσας, καὶ μὲ τὴν κακὴν καὶ ἄφρονα διαγωγὴν του, ἠνάγκασε τὴν Διοίκησιν νὰ τὸν διώξῃ ἔξω τῶν συνόρων, ἀφ' οὗ ὁ Αὐτοκράτωρ χάριν τοῦ Κόμητος τῷ ἐχάρισε μερικὰ χρήματα, καὶ ὁ Κόμης τὸν ἐσύστησεν εἰς τὸν Κόνσολαν Πίνην εἰς Μολδαυίαν, ὅπου εὐρισκόμενος ἐκαταχράσθη τὸ μυστήριον τῆς ἐταιρίας πρὸς ὄφελος καὶ εὐχαρίστησιν τῶν παθῶν του.

Ἔως τὸσον ὁ Σακάλωφ κατὰ τὴν γνώμην τῶν δύο ἀρχηγῶν συναδελφῶν του ἀναχωρήσας ἀπὸ Μόσχαν τῷ 1817, ἦλθεν εἰς Ὀδησσὸν περὶ τὸ φθινόπωρον, ἐτοιμαζόμενος μετὰ τοῦ Σκουφᾶ ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ συναδέλφου των Ξάνθου, ὅστις ἐνεργήσας πολλὰ πρὸς εὐδοκίμησιν τῆς ἐταιρίας, τοῖς ἔγραψεν ὅτι ὁ ἐρχομὸς των ἐκεῖ ἦτον ἀναγκαῖος, διὰ νὰ συμβουλευθῶσι περὶ τῆς μελλούσης προόδου τῆς συνομοσίας, καὶ ὀργανισμοῦ μιᾶς μυστικῆς Πολί-

τζίας, καὶ προετοιμασίας τῶν ὄσων ἦτον ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ μυστηρίου εἰς τοὺς εἰς διάφορα μέρη τῆς Τουρκίας ὁμογενεῖς.

Ἐτι τῶν ῥηθέντων δύο ἀρχηγῶν εὕρισκαμένων εἰς Ὀδησσὸν ἦλθεν ἐκεῖ ἀπὸ Βιέννης ὁ Ἄνθιμος Γαζής, μετὰ τὸν ὅποιον ὁ Σκουφᾶς καὶ Σακάλωφ ἐνταμωθέντες, καὶ δοκιμάσαντες καὶ κρίναντές τον ἄξιον, τὸν ἐκατήχησαν καὶ τῷ ἐφάνέρωσαν τὴν Ἀρχήν, καὶ οὕτως τὸν ἔκαμαν μέλος αὐτῆς, καὶ ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν, καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνστ.: καὶ ἐνταμωθείς μετὰ τοῦ Ξάνθου, καὶ συνεργήσαντές τινα ἀναγκαῖα ἀνεχώρησε διὰ τὸ Πήλιον ὄρος διὰ νὰ σχολαρχῆ. Μετὰ δὲ παρέλευσιν τινῶν ἡμερῶν ἦλθε καὶ ὁ Σακάλωφ εἰς Κωνστ.: καὶ μετὰ μερικῶν ἡμερῶν διημέρευσιν καὶ συνομιλίαν μετὰ τοῦ Ξάνθου, ἀνεχώρησεν διὰ τὸ Πήλιον ὄρος, καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς Σμύρνην.

Περὶ τὸν Μάρτιον δὲ τοῦ 1818 ἦλθε καὶ ὁ Σκουφᾶς εἰς Κωνστ.: φέρων εἰς τὴν συνοδίαν τοῦ τὸν Παναγιώτην Ἀναγνωστόπουλον καὶ τὸν Λουριώτην, ὃν καὶ ἔστειλαν εὐθὺς εἰς Ἰταλίαν διὰ νὰ κατηχήσῃ τοὺς ὄσους ἐκεῖ καλοὺς εὕρισκαμένους ὁμογενεῖς: μετὰ δὲ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν ἦλθον εἰς Κωνστ.: ἀπὸ Ὀδησσὸν καὶ οἱ ῥηθέντες Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Χρυσοσπάθης, Π. Δημητρακόπουλος, καὶ ὁ Ἰωάννης Φαρμάκης μετὰ τὰς συνοδίας των, τοὺς ὁποίους ἐφοδιάσαντες οἱ ἀρχηγοὶ μετὰ χρήματα καὶ ἄλλα συστατικὰ ἀπέστειλαν τὸν μὲν Φαρμάκην εἰς Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, τὸν Ἀναγνωσταρᾶν εἰς Πελοπόννησον, τὸν δὲ Χρυσοσπάθην καὶ Δημητρακόπουλον εἰς τὴν Μάνην, οἵτινες ἀπελθόντες ἐνήργησαν, ὥστε διεδόθη τὸ μυστήριον εἰς πολλοὺς Καπετάνους τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, προστοὺς καὶ πολλοὺς ἐκλεκτοὺς τῶν Ὀμογενῶν εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας μετὰ μεγίστην ταχύτητα.

Ἔως τὸσον ὁ Σακάλωφ ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Κωνστ.: ὁ δὲ Σκουφᾶς ἀσθενήσας ἀπὸ λοιμικὴν νόσον, καὶ ἐπισκεπτόμενος ἀπὸ δύο ἰατρούς, τὸν Μόσχον καὶ Ἰσαβρίδην, ἀπέθανε περὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1818 καὶ ἐνταφιάσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρναούτκιοῦ. Ἐν τῷ τέλει δὲ τῆς ζωῆς του διὰ νὰ ἀνταμοίψῃ τὴν προθυμίαν καὶ πίστιν τοῦ Ἀναγνωστοπούλου ἠθέλησεν ὁ μακαρίτης νὰ τῷ ἀποκαλυφθῇ τὸ μυστήριον τῆς ἀρχηγίας, καὶ οὕτως συμπεριελήφθη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν τάξιν τῶν Ἀρχηγῶν.

Εὐκόλον νὰ στοχασθῆ ἱτις, ὅτι εἰς τοιαύτας ἀποστολάς ἀδελφῶν καὶ διὰ τοιαύτας ἐνεργείας, οἱ Ἀρχηγοὶ ἔπρεπε, ὡς ἦτο ἀνάγκη νὰ κάμνουν μεγάλα καὶ συχνὰ ἐξοδα. Μεταξὺ τῶν ῥηθέντων τριῶν Ἀρχη-

γῶν ἐνεργούντων, ὁ μόνος ὅστις εἶχε τινα χρηματικὴν κατάστασιν ἦτο ὁ Ξάνθος, οἱ δὲ ἄλλοι δύο χωρὶς χρημάτων ὄντες, μόλις εἰδύναντο νὰ οἰκονομηθῶσι μὲ ὅσα τινὲς τῶν κατηχημένων ἐπρόσφερον καὶ ἐστέλλοντο εἰς τὴν Ἀρχήν, καὶ τὰ ὅποια ἦτον τόσον ὀλίγα, ὥστε δὲν ἐξήρ-
κουν διὰ ἐπιχειρήσεις ἅς οἱ Ἀρχηγοὶ ἐστοχάζοντο νὰ κάμουν. Ἡ κατά-
στασις τοῦ Ξάνθου ἐπλησίαζεν ἤδη εἰς τὸ τέλος της, διὰ τὴν μεγάλην
δόσιν χρημάτων ἣν ἔκαμιν εἰς διαφόρους κατηχηθέντας καὶ ἀποστελλο-
μένους εἰς διάφορα μέρη διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἐταιρίας, ἐξ ὧν ὁ μὲν
Φαρμάκης ἔλαβεν εἰς Κωνστ: δέκα χιλιάδας γρόσια, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς
ἕξ, ὁ Χρυσοσπάθης τέσσαρας, δύο ὁ Δημητρακόπουλος καὶ εἰς ἀνεψιὸς
τοῦ Μανιάτμπει καπ: Ἰωάννης χίλια, καὶ ἄλλοι ἄλλα, κατὰ τὴν
νομιζομένην ἀξιότητα ἐκάστου, καὶ διὰ τὰ μεγάλα ἐξοδα, ἃ ἤναγκάζετο
νὰ κάμνῃ εἰς διάστημα πολλῶν μηνῶν περιποιούμενος εἰς τὸν οἶκόν
του τοὺς ἄνω ῥηθέντας Καπιτάνους καὶ ἄλλους διαφόρους.

Ἐν τοσοῦτῳ κατηχηθεὶς ὁ Μανιάτμπει Πέτρος Μαυρομιχάλης παρὰ
τῶν ῥηθέντων Χρυσοσπάθη καὶ Δημητρακοπούλου καὶ ἀποφασίσας αὐτὸς
νὰ ἀρχίσῃ νὰ προετοιμάζεται, ἔλαβε χρεῖαν μετρητῶν, καὶ συμβουλευ-
θεὶς παρὰ τῶν ῥηθέντων κατηχησάντων αὐτόν, νὰ εἰσακουσθῇ μὲ τοὺς
ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχηγούς, ὑποθέτωντάς τους ὡς μόνους αὐτοὺς
γνωρίζοντας τὴν Ἀρχήν, ἔστειλε τὸ ἀφιερωτικὸν του γράμμα εἰς αὐτοὺς
καὶ συγχρόνως τοῖς ἔγραψε ὅτι εἶχεν ἀνάγκην νὰ τῷ ἐμβασθῶσιν ἑκατὸν
χιλιάδες γρόσια, διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ ἐφόδια πολέμου, καὶ νὰ μισθώσῃ
οἰκείου στρατιώτας ἐτοίμους εἰς τὴν φωνὴν του. Ἐτι δὲ ἐζήτησεν
ἄλλας τριάντα χιλιάδας γρόσια διὰ νὰ δοθῶσιν εἰς Κωνστ: εἰς τοὺς
υἱοὺς τοῦ Γεωργάκη καὶ Ἀναστάσιον ὁμήρους ὄντας, διὰ νὰ πληρῶ-
σωσι τὸν χρονικὸν φόρον εἰς τὴν Πόρταν. Τὸ ὑποκείμενον τὸ ὅποιον
ἐζήτηι αὐτὰ ἦτο πολλὰ σημαντικόν. Ἡ ἐταιρία ἀνάγκην εἶχεν ἑνὸς
τοιούτου τόπου καὶ Διοικητοῦ, ἀλλὰ χρήματα τόσα δὲν ἦτον. Ἐπρόσ-
τρεξαν λοιπὸν οἱ Ἀρχηγοὶ εἰς τὸν πρό τιμος καιροῦ κατηχηθέντα παρὰ
τοῦ Ἀναγνωστοπούλου Παναγιώτην Σέκερην ἔμπορον τίμιον καὶ ὑπο-
ληπτικόν, ἀδελφὸν τοῦ πρώτου κατηχηθέντος εἰς Μόσχαν Γεωργίου
καὶ τοῦ εἰς Ὀδησσὸν Ἀθανασίου, καὶ φανέντα μὲ μέγιστον ἐνθουσια-
σμόν, ἐζήτησαν τὴν ἀπαιτουμένην διὰ Κωνστ: ποσότητα, καὶ ὁ κάλ-
λιστος πατριώτης μετὰ μεγίστης προθυμίας ἐμέτρησεν ἀμέσως τρι-
άντα χιλιάδας γρόσια πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Μαυρομιχάλη, καὶ δέκα
χιλιάδας τοῖς Ἀρχηγαῖς ὑποθέτοντάς τους μέλη ἐνεργοῦντα κατὰ διατα-

γὴν τῆς Ἀρχῆς. Μία τοιαύτη γενναιότης καὶ φιλογένεια ἄξιξε νὰ ἀνταμοιφθῆ, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχον οἱ Ἀρχηγοὶ ποῖαν νὰ τῷ κάμωσιν ἀνταμοιβήν, ἀπεφάσισαν νὰ τῷ κοινώσωσι τὴν ἀληθῆ Ἀρχήν, καὶ κοινώσαντές τῷ, καὶ εὐχαριστηθεὶς κατὰ πολλά, ἔγεινε καὶ αὐτὸς ἕν μῆλος τῆς Ἀρχῆς. Ἐκτοτε αὐτὸς ὁ Ἀρχηγὸς προθύμως ἀναπληροῦσε τὰς χρηματικὰς ἀνάγκας τῆς ἐταιρίας, καὶ ἐμβάσας εἰς τὸν Μαυρομιχάλην ἔτι ἐξ ὧν ἐζήτει ὑπὲρ τὰς πενήντα χιλιάδας, ἐφοδίασε καὶ ἄλλους ἔχοντας χρεῖαν, ὡς ἀκολουθῶς ῥηθήσεται, ὥστε ὁ ἄνθρωπος εἶχε καταβάλει ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν σαράντα χιλιάδας γρόσια. Ἡ Ἀρχὴ λοιπὸν ἔκρινε νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς εἰς διάφορα μέρη γνωστοὺς αὐτῇ ἀδελφοὺς τῆς ἐταιρίας, νὰ ἐμβάζωσιν εἰς αὐτὸν τόσον τὰ πρὸς τὴν Ἀρχὴν ἀφιερωτικὰ γράμματα, καθὼς καὶ τὰς χρηματικὰς προσφοράς ὅλων ὅσοι ἐμβαίνουν εἰς τὴν ἐταιρίαν· ἀλλὰ τόσον ὀλίγα χρήματα τῷ ἐμβῆκαν, καὶ διότι οἱ περισσότεροὶ ἐμβαίνοντες εἰς τὴν ἐταιρίαν μόνον ὑπόσχοντο χωρὶς νὰ προσφέρουν χρήματα, καὶ διότι πολλοὶ τῶν κατηχούντων ἀδελφῶν ἑκαταχρῶντο ὅσα ἀπὸ τοὺς κατηχουμένους ἐλάμβανον, ὥστε μόλις ἐσύναξε σαράντα χιλιάδας μόνον.

Ἔως τόσον τὸ κέντρον τῶν ἐνεργειῶν τῆς Διοικήσεως τῆς ἐταιρίας ἦτο εἰς Κωνσταντινούπολιν. Πανταχόθεν ἡ Ἀρχὴ ἐλάμβανε γράμματα καὶ εἰδήσεις περὶ τῆς προόδου τῆς συνομοσίας καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν Βλαχομπογδανίαν ἐπαρτήρησαν οἱ ἀρχηγοὶ ὅτι ἦτο μεγάλη ἐνέργεια, ἀλλὰ ἤρχισαν νὰ ἀναφύωνται καὶ φατρίαι, ὑποψίαι καὶ ἀταξίαι τινῶν Ἐταιριστῶν, καὶ μάλιστα τοῦ ῥηθέντος Γαλάτη, ἔκριναν νὰ στείλουν ἐκεῖ τὸν Πεντεδέκαν Ἰωαννίτην, ἀπλοῦν ἀδελφὸν ὄντα, διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὴν διάθεσιν τῶν ἐκεῖσε ἀδελφῶν, καὶ εἰ δυνατὸν νὰ φέρῃ εἰς Κωνστ.: τὸν ῥηθέντα Γαλάτην φίλον του ὄντα. Διὰ τοῦτο ἐφοδιασθεὶς μὲ ἱκανὰ ἐξοδα καὶ συστατικὰ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Βλαχίαν.

Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Ἀρχηγοὶ συμβούλιον ποιήσαντες, ἔκριναν ὅτι ἐπειδὴ οἱ ἀδελφοὶ τῆς ἐταιρίας ἐπολλαπλασιάσθησαν ταχέως καὶ καθημέραν ηὔξανεν ὁ ἀριθμὸς των, μεταξὺ δὲ τούτων ἦτον πολλοὶ ἐκ τῶν ὁμογενῶν σημαντικοί, ἡ ἄγνοια δὲ τῆς μυστικῆς Ἀρχῆς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐδυσαρέσκει, καὶ ἐξ αἰτίας τινῶν καταχρήσεων μερικῶν ἀδελφῶν τῆς ἐταιρίας, ἐπροξενούντο ὑποψίαι πλάνης τινός, ἦτον ἀνάγκη εἰς τούτων τῶν Ἀρχηγῶν νὰ ἀπέλθῃ εἰς Πετρούπολιν διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Κόμητα Καποδίστριαν, καὶ νὰ ἀναδεχθῆ αὐτὸς τὴν διοίκησιν τούτου τοῦ μεγάλου ἐπιχειρήματος, ἢ νὰ δώσῃ σχέδιον πῶς πρέπει νὰ

διευθυνθῆ, ὑποθέτοντάς τον φιλογενῆ καὶ φιλελεύθερον. Ἐκρίθη λοιπὸν νὰ ἀπέλθῃ ὁ Ξάνθος ἐκεῖ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ ἀνήκοντα.

Ἐπογράφαντες λοιπὸν οἱ Ἀρχηγοὶ ἐν συμφωνητικὸν τὸ ὁποῖον ἔκαμαν, καὶ λαβὼν ἕκαστος αὐτῶν ἀνὰ ἓν, ἀνεχώρησεν ὁ Ξάνθος κατὰ πρῶτον τὴν 23^{ην} Ὀκτωβρίου 1818 διὰ τὸ Πήλιον ὄρος πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ συναδέλφου των Ἀνθίμου Γαζῆ, ὅπου φθάσας συνωμίλησαν καὶ σχεδιάσαντες τινὰ ἀναγκαῖα, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν αἴην τοῦ Δεκεμβρίου καὶ τὴν 19^{ην} Φεβρουαρίου τοῦ 1819 ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ῥωσίαν.

Ἐνῶ δὲ ὁ Ξάνθος ἦτον εἰς τὸ Πήλιον ὄρος, εἶχεν ἐπιστρέψει ὁ Πεντεδέκας ἀπὸ Βλαχίαν, ἔχων εἰς τὴν συνοδίαν του καὶ τὸν Γαλάτην, τὸν ὁποῖον οἱ ἐκεῖ Ἀρχηγοὶ ὑπεδέχθησαν φιλικῶς καὶ ἐπεριποιῶντο μὲ καλὸν τρόπον, ἀλλ' ἐκεῖνος κακοήθης ὢν ὠφελεῖτο ἀπὸ τὴν περίστασιν τῶν τρεχόντων πραγμάτων διὰ νὰ ἐνοχλῆ ὅσους ἐγνώριζεν ἀδελφοὺς τῆς ἐταιρίας, βιάζοντάς τους νὰ τῷ δίδωσι χρήματα, ἢ τούναντίον φοβερίζων νὰ τοὺς προδώσῃ ὡς συνομότας· αὐτοὶ δὲ φοβούμενοι, πάντοτε τῷ ἔδιδον μὲν χρήματα, ἀλλ' ἐταράττοντο διὰ μίαν τοιαύτην φρικτὴν κακοήθειαν, καὶ πολλὰ παράπονα κατ' αὐτοῦ ἐγίνοντο, ὥστε ὁ Σακάλωφ καὶ ὁ Δημητρακόπουλος ὁ ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Μάνης μὲ γράμματα τοῦ Μαυρομιχάλη, τὸν κατέπεισαν νὰ ἐμβαρκαρισθῆ μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν Ἄσπρην Θάλασσαν, καὶ φθάσαντες εἰς Ὑδραν, ἐκεῖθεν δὲ πορευόμενοι διὰ τῆς Σπέτζιας καὶ μὴ ὑποφέροντες τὴν κακίαν καὶ διαφθοράν του ὡς ἐπικίνδυνον ἄνθρωπον τὸν ἐθανάτωσαν εἰς τὴν Ἐρμιόνην (τὰ νῦν Καστρὶ) εἰς Πελοπόννησον ὅπου διὰ θεώρησιν μερικῶν ἀρχαίων ἐρειπίων εἶχαν ὑπάγει.

Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Κωνστ: ἐκ τοῦ Πηλίου ὄρους ὁ Ξάνθος πῦρε τρέχουσαν μίαν φρικτὴν δυσαρέσκειαν μεταξὺ Ἀναγνωστοπούλου καὶ Πεντεδέκα διὰ τὴν αἰτίαν ὅτι ὁ Πεντεδέκας ὅταν τὴν πρώτην φορὰν ἦλθεν εἰς Βουκουρέστι εἶχε κατηχήσει μερικοὺς ὁμογενεῖς ἐξ ὧν ἔλαβεν ἕως ἑξῆ χιλιάδες γρόσια, καὶ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὰ ἀφιερωτικὰ μὲν γράμματα ἔδωκεν, κατὰ τὴν δοθεῖσαν διαταγὴν, εἰς τὸν Παναγιώτην Σέκερην, τὰ δὲ γρόσια δὲν ἐφάνέρωσε. Τοῦτο εἰξεύρων ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἀναγνώσας καὶ αὐτὸς ὡς Ἀρχηγὸς τὰ ἀφιερωτικὰ γράμματα, ἤλεγχεν τὸν Πεντεδέκα, αὐτὸς δὲ ἀπορῶν πόθεν ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἐγνώρισεν αὐτὴν τὴν κατάχρησιν, καὶ ὑποθέτων ὅτι αὐτὸς ἐσφετέριζε τὰ πρὸς τὴν Ἀρχὴν ἀφιερωτικὰ γράμματα διὰ τοῦτο καὶ

ἐμάνθανε τὰ μυστήρια τῶν ἀδελφῶν, τὸν ἐκατηγόρει. Εἰς μάτην οἱ ἄλλοι Ἀρχηγοὶ ἐζήτησαν νὰ τοὺς εἰρηνεύσωσιν, ἐπειδὴ τὸ μῖσος ἐφυλάχθη διὰ πάντα.

Ἔως τόσον συμφωνήσαντες, ὡς εἶρηται, οἱ Ἀρχηγοὶ διὰ νὰ ὑπάγωσιν ὁ μὲν Ξάνθος εἰς Πετρούπολιν, ὁ δὲ Σακάλωφ εἰς τὴν Μάνην, ἀποφάσισαν ὅτι ὁ Ἀναγνωστόπουλος νὰ ἀπέλθῃ εἰς Βλαχομπογδανίαν, ὁ δὲ Σέκερης νὰ μείνῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς εἰς εἰς τὸ Πήλιον ὄρος, καὶ ἀμοιβαίως νὰ ἀνταποκρίνωνται, συνθέσαντες καὶ σκυτάλην διὰ τὴν προφύλαξιν τῆς ἀνταποκρίσεώς των. Οὕτως ὁ μὲν Ἀναγνωστόπουλος ἔστειλε πρὶν αὐτοῦ εἰς Βλαχομπογδανίαν τὸν Γρηγόριον Δικαῖον, καὶ μετὰ τούτου ἐπῆγεν καὶ ὁ ἴδιος ἐκεῖ, ὅπου ἔπραξαν καὶ ὑπέφερον πολλὰ, διὰ πολλὰς καὶ διαφόρους αἰτίας καὶ περιστάσεις, ὡς καὶ σεῖς, Σεβαστέ ρίτε γνωρίζετε.

Ὁ Ἀναγνωστόπουλος πολλὰ παθὼν ἀπὸ τὰς κατ' αὐτοῦ σκευωρίας καὶ φαρτίας παρὰ τοῦ Πεντεδέκα γεννηθείσας, καὶ, ὑπερασπισθεὶς ἀπὸ τὴν φρόνησιν καὶ πατριωτικὸν ζῆλον τοῦ ἀξιολογίου Γεωργίου Λεβέντη, ἔτι δὲ παρατηρήσας ὅτι αὐτὸς ὁ ἀδελφὸς ἦτον ἀξίος νὰ συναριθμηθῇ μὲ τὰ μέλη τῆς Ἀρχῆς, γνωρίζων ὅτι ἡ ἐταιρία ἤθελε λάβει περισσοτέραν στερέωσιν καὶ πρόοδον εἰς Βλαχομπογδανίαν, εἰδοποίησε περὶ τούτου τοὺς ἀδελφούς του, οἵτινες εὐχαριστηθέντες, τῷ ἐφανέρωσε τὸ μυστήριον τῆς Ἀρχῆς διὰ προτροπῆς δὲ τούτου ἐφανερῶθη ἡ Ἀρχὴ εἰς τὸν Δομνάνδον, ἀλλὰ καμμίαν ἢ ὀλίγην ὠφέλειαν ἡ ἐταιρία ἔλαβε παρ' αὐτοῦ.

Ὁ ρηθεὶς Ἀναγνωστόπουλος θέλων νὰ ἐξαποστείλῃ τὸν Γρηγόριον Δικαῖον εἰς Κωνστ: ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ φανερῶσῃ εἰς αὐτὸν τὴν Ἀρχήν, καὶ τὸν συναριθμῆσεν μὲ τὰ μέλη αὐτῆς· αὐτὸς ἀγκαλὰ κατ' ἀρχὰς ἐφάνη καταχρῶμενος τὴν ἀποστολήν του, μετὰ ταῦτα ὁμῶς ἐφάνη πολὺ ὠφέλιμος εἰς τὴν Ἐπανάστασιν.

Ὁ Σακάλωφ δὲ καὶ Δημητρακόπουλος θανατώσαντες τὸν ταραξίαν Γαλάτην κατέφυγον εἰς Μάνην, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Πίσσην τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἀνταμῶσαντες τὸν Ἰγνάτιον καὶ Α. Μαυροκορδάτον, ἀπλᾶ μέλη τῆς ἐταιρίας ὄντες, ἐφανέρωσαν εἰς αὐτοὺς τὴν Ἀρχήν, καὶ ἔγιναν καὶ αὐτοὶ μέλη αὐτῆς.

Ὁ δὲ Ξάνθος πορευθεὶς εἰς Μόσχαν καὶ ἀνταμῶσας τὸν συνάδελφον Α. Κομιζόπουλον, καὶ σχετισθεὶς μὲ διαφόρους ἐκεῖ ἀδελφούς τῆς ἐταιρίας, ἔκρινε πολλὰ ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον τὸν μεγαλέμπορον Νικό-

λαον Πατζιμάδην Ἰωαννίτην διὰ νὰ τῷ ἀποκαλύψῃ τὸ μυστήριον τῆς Ἀρχῆς, καὶ οὕτω καὶ αὐτὸς ἔγινε μέλος αὐτῆς.

Πορευθεὶς δὲ ὁ Ξάνθος εἰς Πετρούπολιν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου 1820, ἐντάμωσε τὸν Κόμητα Καποδίστριαν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐφάνερωσε ὅλον τὸ σύστημα τῆς ἐταιρίας, τοὺς Ἀρχηγούς της, τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν μελῶν της καὶ τὴν ἔκτασιν αὐτῆς, καὶ ἄλλα ὅσα ἐστοχάσθη ἀναγκαῖα καὶ τῷ ἐζήτησε τὴν ὑπεράσπισιν τούτου τοῦ συστήματος· ἀλλ' αὐτὸς μὴ ἐγκρίνων τὸ σύστημα, δὲν ἐδέχθη νὰ ἐπιχειρισθῇ τὴν ὑπεράσπισιν, προτείνων λόγους, ὅτι δὲν ἐσύμφερεν ὑπουργὸς ὢν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας. Ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἀφεύκτως ἀναγκαῖος νὰ φανῇ εἰς τὸ ἔθνος εἰς τῶν σημαντικωτέρων πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ὁμογενῶν, ἔκρινε νὰ φανερώσῃ τοῦτο εἰς τὸν Πρίγκηπα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην στρατηγὸν ὄντα, καὶ ἐν ὑπολήψει καὶ εὐνοίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὸν ἐντάμωσε, τῷ ἐφάνερωσε τὰ πάντα, καὶ ἐκεῖνος μετὰ προθυμίας ἐδέχθη νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὁμογενῶν. Καὶ δόσας εἰς τὸν Ξάνθον ἔγγραφον περὶ τῆς πίστεως καὶ ἀφιερώσεώς του, ἀνεδέχθη τὸν τίτλον τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἀρχῆς. Ἐπομένως δὲ ἐγράψαν ἐγκύκλια γράμματα εἰς τοὺς πλέον σημαντικοὺς γνωστοὺς, εἰς Κωνσταντινούπολιν, Νήσους, Πελοπόννησον καὶ Ῥούμελην ὁμογενεῖς ἀδελφοὺς εἰδοποιοῦντες περὶ τούτου, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος εἰς αὐτοὺς ἔγραψεν, τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν διὰ μέσου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σέκερη καὶ τῆς ἐκεῖ συστηθείσης Ἐφορίας. Ὁ δὲ Κόμης Καποδίστριας μαθὼν ταῦτα ἐνέκρινε καὶ τὸν Ἐπίτροπον καὶ ταῦτα τὰ πρακτέα.

Περὶ δὲ τὸν Ἰούλιον ἀνεχώρησαν ὁ τε Ξάνθος καὶ Ὑψηλάντης (ἀφοῦ πρῶτον οὗτος ἐζήτησε τὴν ἄδειαν διὰ δύο χρόνους νὰ ἀπέλθῃ εἰς ξένους τόπους) καὶ ἐλθόντες οἱς Δουμπασάρι, ὁ μὲν Ὑψηλάντης ἐπῆγεν εἰς Ὀδησσόν, ὁ δὲ Ξάνθος εἰς Βουκουρέστιον περὶ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου, μὲ γράμματα καὶ παραγγελίας εἰς τοὺς ἐκεῖ ἐφόρους καὶ ἄλλους ἀδελφοὺς. Ὁ Ἀναγνωστόπουλος τότε εὕρισκετο εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Σακάλωφ ἐνήργει. Ὁ Ξάνθος δὲ εἰδοποιεῖ ἐν καιρῷ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς του τακτικῶς καὶ μὲ κάθε ταχυδρομίαν.

Ἰδοὺ, Κύριε, ἐν συντόμῳ τὰ πρῶτα θεμέλια καὶ ἀρχαὶ τῆς Ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν, καὶ ποῖοι ἐστάθησαν οἱ αἵτιοι καὶ Ἀρχηγοὶ αὐτῆς. Εἰς ἄλλην δὲ εὐνοϊκωτέραν εὐκαιρίαν θέλω γράψῃ λεπτομερεῆ ἱστορίαν αὐτῆς, ὅπου θέλω τάξῃ τὰς ἐγγράφους ἀποδείξεις μὲ τῆς ἀνταποκρίσεώς των τὰ γράμματα, τὰ ἀμοιβαῖα συμφωνητικὰ των καὶ τοῦ Ὑψη-

λάντου, καὶ ἄλλα περίεργα γράμματα, τὴν αἰτίαν τῶν διαφορῶν διχο-
νοιῶν καὶ διωγμῶν τῶν διαφορῶν μελῶν, καὶ πόθεν ἐπήγασαν καὶ ὅσα
εἶναι ἀναγκαῖα. Ἐπειτα δὲ καὶ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπα-
ναστάσεως, καὶ τὰ αἴτια ἅπερ ἐκίνησαν τὸν Ὑψηλάντην νὰ τὴν κινήσῃ
τότε ἄνευ τῆς εἰδήσεως τῶν συναρχηγῶν, καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ συνεργοὶ
τόσον εἰς τὴν Βλαχομπογδανίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εὐχαριστη-
θῆτε λοιπόν, κύριε, νὰ μάθετε κατὰ τὸ παρὸν τοὺς πρώτους συστήσαν-
τας τὴν ἑταιρίαν καὶ συνεργήσαντας εἰς τὴν πρόοδόν της.

Ἄρχηγοὶ τῆς Ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν :

Ἐμμανουὴλ Ξάνθος, Πάτριος
Νικόλαος Σκουφᾶς, Ἄρτινός } οἱ πρῶτοι.
Ἄθαν. Σακάλωφ, Ἰωαννίτης

Ἀντώνιος Κομιζόπουλος, Φιλιππουπολίτης.

Ἀνθιμος Γαζῆς, ἐκ τοῦ Πηλίου ὄρους.

Ἀθανάσιος Σέκερης, Πελοποννήσιος.

Παν. Ἀναγνωστόπουλος, ὁμοίως.

Παναγιώτης Σέκερης, ὁμοίως.

Γεώργιος Λεβέντης, ὁμοίως.

Γρηγόριος Δικαῖος, ὁμοίως.

Νικόλαος Πατζιμάδης, Ἰωαννίτης.

Ἰγνάτιος Μητροπολίτης, Λέσβιος.

Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Κωνσταντινουπολίτης.

Ἀλέξ. Ὑψηλάντης Ἐπιτροπὸς Γενικός, ὁμοίως.

Τινὲς φιλογενεῖς ἔμαθον παρὰ τοῦ Ἀναγνωστοπούλου, Σακάλωφ καὶ
ἄλλου τινὸς τοὺς ἀρχηγούς, δηλ.

Ὁ Ἄρχων μέγας Λογοθέτης Ἄθαν. Χριστόπουλος.

Ὁ ἐξοχώτατος ἰατρός Σερραφεῖμ Βλετῶν καὶ τινὲς ἄλλοι ἴσως, οὓς
δὲν εἰξεύρω.